

ЖИТТЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ДВІЧІ ГЕРОЯ РАДЯНСЬКОГО СОЮЗУ В.С. ПЕТРОВА: ІСТОРІОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ

Здійснено аналіз літературних джерел, в яких висвітлюється життя та діяльність талановитого військового діяча, який пройшов тяжкий шлях Великої Вітчизняної війни під час якої втратив обидві руки, та не здався й продовжив службу до останнього подиху Василя Степановича Петрова.

Ключові слова: *військовий діяч, артилерист, Герой Радянського Союзу, Велика Вітчизняна війна, Василь Степанович Петров.*

Василь Степанович Петров – відомий український військовий діяч, артилерист, генерал, двічі Герой Радянського Союзу. Все своє свідоме життя присвятив військовому ремеслу. Учасник Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, в якій приймав участь із першого її дня – 22 червня 1941 р. Під час форсування Дніпра в 1943 р., отримав тяжке поранення, в результаті якого лишився обох рук, після тривалого лікування в грудні 1944 р. повернувся до лав Червоної армії і очолив артилерійський полк із яким дійшов до м. Дрезден. Після війни залишився у Збройних Силах СРСР, займав посади заступника командира бригади, заступника командуючого Прикарпатського військового округу, а зі здобуттям Україною незалежності – заступника командувача ракетних військ та артилерії Збройних сил України. Помер 15 квітня 2003 р., похований на Байковому кладовищі (м. Київ).

Його ім'я зустрічається в різноманітних публікаціях присвячених Героям Великої Вітчизняної війни та подіям, які відбувалися під час форсування Дніпра. Однак наскільки повно в історичній літературі представлені життя і діяльність цього талановитого військового діяча, патріота, який до останніх днів лишився вірній своїй присязі, яку дав ще в 1939 р. і прославляв Україну до останніх днів свого життя? На поставлене запитання важко відповісти, оскільки в історико-науковому доробку й до сьогодні не проведений аналіз публікацій, присвячених В.С. Петрову. Якщо звісно не враховувати статтю в виданні

рекомендованої літератури про Героїв Радянського Союзу, присвяченій аналізу лише однієї книги [11, с.60], та два нариси у збірнику анотованого покажчика військово-мемуарної літератури, в якому проводиться не велика згада про статтю В. Петрова, яка присвячена гвардії полковнику В. Борсоєву [14, с.46] та аналіз першої книги героя «Минуле з нами» [14, с.126-127]. Враховуючи вищезазначене, метою даної розвідки є комплексне дослідження історіографічних матеріалів, які тим чи іншим чином торкалися біографії та діяльності В.С. Петрова.

Спробуємо визначити основні періоди наукового студіювання життя та діяльності двічі Героя Радянського Союзу В. Петрова у радянській і пострадянській історичній науці.

Історіографічні матеріали, які проаналізовано в даній роботі, за часом написання можна поділити на три періоди. Перший період охоплює 1945–1991 рр., тобто радянський час. Другий період – від 1991 до 2003 року, період життя Героя в незалежній Україні. Третій період розпочинається з 2003 року і продовжується до сьогодні – це часи після смерті Героя.

У межах кожного періоду розглядалися всі можливі історіографічні матеріали, які поділяються за певними групами: монографії, ювілейні публікації, статті в енциклопедичних виданнях та періодиці (газетах, журналах).

У першому періоді історичні праці щодо життя і діяльності В.С. Петрова обмежуються в більшості подіями Великої Вітчизняної війни 1941-1945 рр. У першу

чергу звісно потрібно виділити мемуарну літературу, написану самим Героєм та іншими військовими командирами.

Огляд мемуаристики розпочнемо із власних спогадів В. Петрова, які побачили світ у двох книгах, що охопили період лише до жовтня 1941 р. [39; 40]. Перша книга побачила світ наприкінці 60-х років ХХ ст., потім вона неодноразово перевидавалася. Другу книгу опубліковано на початку 1970-х років. На жаль, третя книга яка б мала розкривати решту бойового шляху періоду війни не побачила світ через сукупність обставин, що склалися. Одна із головних – це здоров'я Героя, весь час про себе нагадували поранення війни.

Як згадував бойовий товариш Героя В. Рябцев, для написання спогадів В. Петров переїхав зі Львова до Києва, де йому було виділено квартиру та кабінет у приміщенні політичного видання України і куди він приїжджав кожного дня як на роботу [2].

Відразу ж книга набула великої популярності. Її читали в різних куточках Радянського Союзу. Багато відгуків було написано особисто Василю Степановичу. Так В.О. Богачев, житель Білгородської області, прочитавши книгу написав до В. Петрова: «двічі прочитав Вашу книгу «Минуле з нами». Нічого не скажеш, чудова книга» [33].

Після виходу першої книги рецензував видання колишній командир та товариш – Герой Радянського Союзу генерал-лейтенант артилерії І.В. Купін. Рецензію було опубліковано в друкованому органі Радянської армії – «Красная Звезда» [28].

У своїх спогадах В.С. Петров побіжно згадує дитячі роки, декілька сторінок присвятив навчанню в училищі та початку служби у 92 окремому артилерійському дивізіоні Володимиро-Волинського укріпленого району, згадавши про таємні накази на випадок війни, ну і в подальшому детально – майже поденно розповів про бойові будні артилеристів які вели бої на кордоні, які труднощі виникли під час відступу. Завершуються спогади розповіддю про вихід із оточення та початком служби в 595 артилерійському полку Резерву Головного Командування.

Решта мемуаристів згадували В. Петрова лише в контексті форсування р. Дніпро. Так, наприклад, в своїх мемуарах Герой

Радянського Союзу, командувач 40 армії 1 Українського фронту генерал К.С. Москаленко подвигу Петрова на Дніпрі присвятив майже сторінку в своїх спогадах [35, с.299].

Про події в яких брав участь В.С. Петров у період війни описували в своїх мемуарах і інші військові командири, зокрема слід виділити спогади одного із найвідоміших командирів періоду війни, який брав участь майже в усіх важливіших операціях – Маршала Радянського Союзу Г.К. Жукова, та вийшли під назвою «Спогади і роздуми», які неодноразово перевидавалися [16]. Також потрібно відзначити спогади Маршала Радянського Союзу І.С. Конєва, котрий на заключному етапі війни командував 1-м Українським фронтом, до складу якого входив 248 гвардійський протитанковий артилерійський полк 11 гвардійської протитанкової артилерійської бригади до котрого після поранення повернувся В.С. Петров [24]. Проливають світло на деякі події пов'язані з В. Петровим спогади С.М. Штеменка, який в період війни займав керівні посади у Генеральному штабі Червоної армії [58].

Потрібно зазначити мемуари однокурсника В.С. Петрова, генерал-майора у відставці М.О. Подуста, який описав курсантські роки та процес навчання в Сумському артилерійському училищі ім. М.В. Фрунзе періоду 1939-1941 рр. [41, с.5-16].

В. Петров довгий час не дозволяв писати про себе та про свій подвиг окремий нарис, проте на початку 60-х років колишній фронтовий однополчанин М. Скороходов після особистої розмови з Героєм домовився про написання книги. Після тривалої роботи, в 60-х роках вийшло документальне повість «Людина – легенда». Книжка розповідає про воєнний та життєвий шлях Героя починаючи із боїв за Харків у лютому-березні 1943 р., і завершуючи боями квітня 1945 р. [48]. Повість перевидавалось декілька разів. У роботі автор детально розповів про перебування В. Петрова в госпіталі, та шлях повернення на фронт, які в літературі зачіпалися лише побіжно.

У радянський час було опубліковано ще одну брошуру присвячену В.С. Петрову, написану І.С. Чудовим – науковим співробітником Центрального музею Радянської армії (м. Москва) на основі фондів матеріалів музейної інституції. Робота

містить невеликий нарис про Героя та декілька документів. Автор основну увагу приділив саме подвигу В.С. Петрова під час форсування р. Дніпро [56]. На жаль, на цьому видання та написання книг присвячених життю та діяльності Героя в радянський період завершуються, в подальшому дослідження обмежувалися невеликими публікаціями в загальносоюзній та республіканській періодиці та різноманітних енциклопедичних виданнях.

Наприкінці 60-х років розпочалася підготовка та видання багатотомної «Історії міст і сіл Української РСР». У томі присвяченому історії Запорізької області, автори під час опису с. Дмитрівки Приазовського району згадують В.С. Петрова, як одного із найвідоміших співвітчизників і уродженців даного села [21, с.614].

Протягом радянського періоду життя та діяльності Василя Петрова було присвячено ряд статей в енциклопедичних виданнях. У першу чергу це видання про Героїв Радянського Союзу. У цих виданнях в основному описувалися лише подвиги Василя Степановича. Про В.Петрова писали як у загальних працях присвячених подвигам двічі Героїв, так і роботах регіонального характеру. Наприклад стаття про подвиг В. Петрова опублікована в виданні присвяченому героям Львівщини [38, с.18-22], де він провів значну частину свого повоєнного життя. Ім'я Героя згадувалось і у військових довідково-статистичних виданнях, які були довгий час під грифом «Таємно» [8, с.363].

У 80-х роках було видано загальну енциклопедію про Героїв Радянського Союзу періоду війни, де знаходиться нарис про В.С. Петрова [10, с.257], згодом надруковано енциклопедичне видання присвячене подвигам двічі Героїв Радянського Союзу [12, с.156-157], ще в 60-х роках світ побачила одна із перших книг присвячена двічі Героям, в котрій звісно був нарис і про В. Петрова [34, с.110-117].

Упродовж першого періоду статті про В. Петрова виходили не лише в військових енциклопедичних виданнях, а й у загальних. Зокрема такі публікації були в найбільших довідкових виданнях СРСР – 30-ти томній Великій Радянській енциклопедії [5, с.482], та УРСР – 12-ти томній Українській Радянській енциклопедії [53, с.299].

Окремо потрібно виділити публікації в періодиці, зокрема в газетах. Ще за періоду війни ім'я Василя Степановича згадувалося на сторінках газет «Красная Звезда» та «Известия», – це звісно були повідомлення про удостоєння звання Героя [18; 19; 25; 26]. Час від часу статі про В.Петрова друкувалися в провідних газетах країни [37]. Вже наприкінці існування Радянського Союзу в пресі почали з'являтися статті, які негативно відображали В. Петрова. Так у даних статтях постає В.С. Петрова подавалась як вольовий, суровий та безпощадний командир та людина [42].

У радянській період слід відзначити загальні праці, які розповідають про події в яких приймав участь Василь Степанович. З усього масиву літератури найбільш фундаментальне дослідження – шеститомна історія Великої Вітчизняної війни [20] та тритомне видання «Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу 1941-1945 рр.» [54].

Отже за часів радянської влади ім'я В.С. Петрова згадувалося на сторінках преси, в енциклопедичних виданнях присвячених Героям Радянського Союзу. Досягненням даного періоду було те, що в цей час з'явилися дві окремі книги присвячені Герою. Але всі публікації переважно пов'язані лише із участю В. Петрова у Великій Вітчизняній війні та його подвигам у ній.

Другий період історіографії проблеми, який був зумовлений відновленням державної незалежності України, можна поділити на два умовні підперіоди. Перший: 1991-1997 рр., коли про В. Петрова на сторінках книг, преси майже не згадувалось, та 1997-2003 рр. коли розпочався новий сплеск публікацій на сторінках газет. Пожвавлення пов'язане, як згадував В. Лисянський – керівник групи забезпечення життя та діяльності двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова, з тим, що Василю Степановичу набридли і дістали публікації в яких він поставав як кат, який знущався над своїми підлеглими [1].

Так В. Лисянський став одним із ініціаторів публікацій у всеукраїнських газетах. Про В. Петрова, його подвиги та життя згадала вся країна. У період, що розглядається активно публікації про Героя з'являлись на сторінках всеукраїнських газет.

В основному на шпальтах преси виходили інтерв'ю із Героєм. Потрібно також зауважити, що ні одна стаття не була надрукована без особистого редагування В.С. Петрова [1].

Значну кількість статей було надруковано в газеті «Факти», які в більшості писав журналіст І. Лисниченко. Розвідки за його авторством з'являлися протягом кількох років. Автор намагався охопити в своїх публікаціях якомога більший період життя Героя [30; 31; 32]. Дані нариси були написані на основі спогадів як самого Василя Петрова так і його рідних – сестер.

Звісно писали про В.С. Петрова і у всеукраїнській армійській газеті «Народна армія» [29].

Поодинокі публікації з'явилися і в пресі Російської Федерації, зокрема в 1992 р. в газеті «Красная Звезда» було опубліковано статтю про В. Петрова, яка була приурочена нагородженню президентом Росії Б. Єльциним орденом Дружби [27].

Крім періодики, про В. Петрова протягом другого періоду було декілька згадок у загальних працях присвячених як дослідженню періоду Великої Вітчизняної війни 1941-1945 років, так і українській армії періоду незалежності. У 256-ти томному історико-меморіальному виданні «Книга Пам'яті України» про В.С. Петрова було згадано у декількох томах: у вступній статті до «Книги Пам'яті України. Запорізька область приазовський район» [22, с.19-20] та у заключному томі – «Безсмертя Книги Пам'яті України 1941-1945» (про В.С. Петрова згадується в декількох розділах – «Герої Радянського Союзу українці та уродженці України» та «Ветерани війни удостоєні відзнак президента України») [3, с.787;852].

У даний історіографічний період про В. Петрова невеликі біографічні замальовки з'являлися в монографіях присвячених Збройним силам України. Так зокрема невелика стаття про Героя була включена до книги, присвяченій становленню та розвитку Збройних сил країни. В 2001 р. за сприяння Міністерства оборони України та за редакцією тодішнього міністра оборони О.І. Кузьмука було видано книгу присвячену військовому будівництву України в ХХ столітті, в якій значна частина відведена воєначальникам

Великої Вітчизняної війни котрі в повоєнні роки працювали на території України, серед них звісно і В. Петров [6, с.401-404].

Із здобуттям Україною незалежності з'явилися ряд досліджень, які розкривають події Другої світової війни та участь в них українців. Зокрема слід відзначити праці В. Ковалю [23], монографію І.Т. Муковського та О.Є. Лисенка [36]. Слід назвати загальну працю з історії Сумського артилерійського училища ім. М.В. Фрунзе, яка є важливим друкованим джерелом в дослідженні курсантських років В. Петрова [52].

Протягом другого періоду про Героя в основному писали в пресі та енциклопедіях, і на відміну від першого періоду кругозір не обмежувався лише періодом війни, з'являлися згадки про дитячі, юнацькі та повоєнні роки життя В.С. Петрова.

Третій період історіографії проблеми розпочався після смерті двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова і продовжується до сьогодні. Публікуються статті в газетах, які приурочені даті його смерті чи народження. Більшість статей виходило в співавторстві чи за сприяння В.О. Рябцева [9; 55]. Статті про В. Петрова виходили також у новітніх енциклопедичних виданнях [15, с.189-190].

У 2009 р. побачили світ спогади М. Зелінської, яка протягом декількох років зустрічалася із В. Петровим, коли він служив заступником командира 238 окремого гвардійського винищувального протитанкового артилерійського полку Прикарпатського військового округу і мешкав у Львові. М. Зелінська в своїх мемуарах розкриває особисте життя Героя в повоєнний період [17].

Львівський кореспондент Д. Шурхало у своїй книзі «Міфи Другої світової війни» в останньому розділі спростував погляди про те, що всі радянські воїни Вітчизняної війни погано ставляться до боротьби українських націоналістів. Автор зазначив, що В. Петров виступив на захист воїнів СС «Галичина» під час роздутого скандалу щодо визнання Івано-Франківською міською радою солдатів СС «Галичина» [57, с.135].

Одними з останніх праць, які побудовані на архівних джерелах, спогадах рідних та друзів В.С. Петрова і в яких фактично зроблено спробу реконструювати його життя та діяльність як в довоєнного та

воєнного, так і повоєнного періодів стали статті В. Ругаля [43; 44; 45; 46]. У роботах поетапно висвітлено життєвий шлях та багатогранну діяльність В.С. Петрова, його роль в організації армії незалежної України, а також з'ясовано сюжети щодо останніх днів життя Героя та увічнення його пам'яті.

Постать В. Петрова згадується в останній книзі присвяченій історії Сумського артилерійського училища, видану завдяки випускникам та колишнім співробітникам закладу, де також є згадка про В.С. Петрова як одного із найвідоміших випускників [51].

У розглядуваний період також з'явилося на світ ряд узагальнюючих праць, особливо які стосуються періоду Великої Вітчизняної війни. Зокрема слід відзначити праці М. Солоніна, В. Рунова та М. Вінниченка в яких розповідається про події 1941 р., відкриваються нові факти, що пояснюють трагедію Червоної армії [7; 47; 49; 50]. Звісно велика увага в новітній літературі приділяється і подіям під час яких Василь

Петров отримав першу Зірку – форсування р. Дніпро [4; 13].

В останньому історіографічному періоді який триває й до сьогодні, продовжують з'являтися публікації присвячені двічі Герою Радянського Союзу В.С. Петрову в яких зроблено спробу повністю охопити життя та діяльність Героя.

Проведений аналіз історіографічних здобутків підтверджує, що життя і діяльність одного з найвідоміших Героїв Радянського Союзу – українців потребують подальшого дослідження. Зокрема в проаналізованій літературі є ряд «білих плям». Так на сьогодні більшість публікацій, що стосуються Героя, в основному торкаються періоду Великої Вітчизняної війни, вірніше подвигам Василя Степановича, а самого бойового шляху протягом війни – лише частково. Що стосується інших віх життя В.С. Петрова то вони потребують подальшого поглибленого вивчення.

Список використаних джерел та літератури:

1. Аудіозапис керівника служби управління справами В.С Петрова в 1997-1999 рр. В. Лисянського // Особистий архів автора.
2. Аудіозапис розмови з полковником у відставці В.О. Рябцевим // Особистий архів автора.
3. Безсмертя. Книга Пам'яті України 1941-1945 / Голов. ред. кол. І.О. Герасимов (голова) та ін. – К.: «Книга Пам'яті України», 2000. – 944 с.
4. Битва за Дніпр. 1943 г. / сост. В. Гончаров. – М.: Аст Москва: Хранитель, 2007 – 777 с.
5. Большая Советская энциклопедия. В 30-ти томах. – Т. 19. – / Глав. ред. А.М. Прохоров. – М.: Сов. энц., 1975. – 648 с.
6. Військове будівництво в Україні у ХХ столітті: історичний нарис, події, портрети / За ред. О.І. Кузьмука. – К.: Видав. Дім «Ін Юре», 2001. – 448 с.
7. Винниченко М.В. Линия Сталина в бою / М. Винниченко, В. Рунов. – М.: Яуза, Эксмо, 2010. – 352 с.
8. Военные кадры Советского государства в Великой Отечественной войне 1941-1945 гг. Справ.-статис. мат. / [Ред. А.П. Белобородова]. – М.: Воениздат, 1963. – 623 с.
9. Войнолович В. Жизнь-подвиг Василия Петрова / В. Войнолович // Киевский вестник. – 2012. – 3 марта.
10. Герои Советского Союза: краткий биографический словарь в 2-х т. / Пред. ред. кол. И. Н. Шкадов. – Т. 2. – М.: Воениздат, 1988 – 863 с.
10. Герои Великой Отечественной войны. Страницы биографий. Рек. библиог. указ. / Сост. Н.П. Баранова, Н.И.Бекетова и др.; Науч. ред. Г.А. Куманцев. – М.: Книга, 1981. – 144 с.
11. Дважды герои Советского Союза [Текст]: альбом / В.С. Вуколов. - М.: Воениздат, 1973. – 248 с.
12. Днепр – река героев: Свидетельства всенародного подвига / Н.И. Луцев (рук. колл. авт.-сост.) П.Я. Добровольский, В.А. Замлинский и др. – К.: Политиздат Украины, 1983. – 371 с.
13. Ежаков В.И. О войне, о товарищах, о себе. Великая Отечественная война в воспоминаниях участников боевых действий. Аннот. указ. воен.-мем. лит-ры (1941-1975 гг.) / В.И. Ежаков, П.К. Огарев, М.К. Секирин. – М.: Воениздат, 1977. – 239 с.

14. Енциклопедія історії України: У 10-ти томах. Т. 8 / Редкол. В.А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наукова думка, 2011. – 520 с.
15. Жуков Г.К. Воспоминания и размышления. В 3-х т. – Т.3. – 8-е изд. / Г.К. Жуков – М.: Изд-во Аг-ва печати Новости, 1987. – 351 с.
16. Зелінська К. Спогади закоханої дами. Повість / К. Зелінська. – Львів: Край, 2008. – 152 с.
17. Известия. -1943. – 24 декабря.
18. Известия. – 1945. – 25 июня.
19. История Великой Отечественной войны Советского Союза. 1941-1945. В 6 т. – М.: Воениздат, 1960-1965.
20. Історія міст і сіл Української РСР. Запорізька область / Гол. ред. кол. П.Т. Тронько та ін.; Ред. кол. тому В.І. Петрикін (голова) та ін. – К.: Інс. іст. Акад. наук УРСР, 1970. – 765 с.
21. Книга Пам'яті України. Запорізька область: Приазовський та Приморський райони / Гол. ред. кол. І.О. Герасимов (керівник) та ін.; Обл. ред. кол. В.І. Воловик (керівник) та ін. – Дніпр-к: Січ, 1995. – 588 с.
22. Коваль М. В. Україна в Другій світовій і Великій Вітчизняній війнах (1939-1945 рр.) / М. Коваль. – К.: Альтернативи, 1999. - 336 с.
23. Конев И.С. Записки командующего фронтом, 1943-1945 / И.С. Конев. – К.: Политиздат Украины, 1987. – 624 с.
24. Красная звезда – 1943. – 24 декабря.
25. Красная звезда. – 1945. – 25 июня.
26. Красная Звезда – 1992. – 22 августа.
27. Купин И. Немеркнувший подвиг / И. Купин // Красная звезда. – 1969. – 8 мая.
28. Лемеха С. Минуле завжди з нами / С. Лемеха // Народна армія. – 2002. – 22 червня.
29. Лисниченко И. Зачем мне сердце если у меня нет рук и не будет ног? / И. Лисниченко // Факты. – 2004. – 15 апреля.
30. Лисниченко И. Распоров тяжелый китель дважды Героя Советского Союза генерала Петрова... / И. Лисниченко // Факты. – 2003. - 26 сентября.
31. Лисниченко И. «Сколько племянница ни гадала нашему отцу, получившему на сына две похоронки... / И. Лисниченко. // Факты. - 2004. - 17 апреля.
32. Листи В.О. Богачева до двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова від 13.09.1979 р. // Особистий архів сестри В.С. Петрова О.С. Петрової.
33. Люди бессмертного подвига. Очерки о дважды Героях Советского Союза / Ред. Н. Гудкова. – Кн. 2. – М.: Госполитиздат, 1961. – 650 с.
34. Москаленко К.С. На південно-західному напрямі: 1943-1945. Спогади командира. – Кн. 2 / К.С. Москаленко – К.: Політвидав України, 1984. – 671 с.
35. Муковський І.Т., Лисенко О.Є. Звитяга і жертвність: Українці на фронтах другої світової війни / І.Т. Муковський, О.Є. Лисенко – К.: «Книга Пам'яті України», 1996. – 588 с.
36. Одинець М. Пожитенно в строю / М. Одинець, И. Шатуновский // Правда – 1977. – 31 марта.
37. Отчизны звезды золотые (Очерк о Героях Советского Союза и Героях Социалистического Труда города Львова) / К. Петровский, И. Коротков, Н. Коломиец – Львов: Каменяр, 1977. – 239 с.
38. Петров В.С. Прошлое с нами: Кн. 1. – 3-е изд., перераб и доп. / В.С. Петров. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 525 с.
39. Петров В.С. Прошлое с нами: Кн. 2 / В.С. Петров. – К.: Политиздат Украины, 1979. – 495 с.
40. Подуст М.А. Своими глазами / М.А. Подуст. – К.: Задруга, 2003. – 360 с.
41. Романовский С. Бог войны в одежде штатской? / С. Романовский // Собеседник – 1991. - № 9.
42. Ругаль В.П. В.С. Петров – курсант Сумського артилерійського училища ім. М.В. Фрунзе (1939-1941 рр.) / В.П. Ругаль // Часоп. укр. іст. – 2012. – Вип. 23. – С. 38-42.
43. Ругаль В.П. Василь Степанович Петров – герой, не вшанований за життя та забутий після смерті (громадська та військова діяльність В.С. Петрова у повоєнний період (1945-2003 рр.) / В.П.Ругаль // Література та культура Полісся. – 2011. – Вип. 66. – С. 271-279.
44. Ругаль В.П. Військова діяльність Василя Петрова у 1939-1945 рр. / В.П. Ругаль // Наук. час-с НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія № 6. Іст. науки: зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 8. – С. 397-405.

45. Ругаль В.П. Дитячі та юнацькі роки двічі Героя Радянського Союзу В.С. Петрова (1922-1941 рр.) / В.П. Ругаль // Наук. зап. з укр. іст.: Зб. наук. ст. – 2011. – Вип. 27. – С. 137-141.
46. Рунов В.А. 1941. Первая кровь / В.Рунов. – М.: Яуза, Эксмо, 2009. – 512 с.
47. Скороходов Н. Человек-легенда. Док. повесть. – 3-е изд. / Н. Скороходов. – Саранск: Мордов. кн. из-во, 1988. – 224 с.
48. Солонин М. 22 июня. Анатомия катастрофы / М. Солонин – 2-е изд., перер. и исп. – М.: Яуза, Эксмо, 2009. – 480 с.
49. Солонин М. Нет блага на войне / М. Солонин. – М.: Яуза-пресс, 2010. – 288 с.
50. Сумское артиллерийское в сердце навсегда: ист. очерк / И.В. Наумов, Б.Ф. Коковин, Н.П. Курилов и др. – Сумы: Трост. рай. типог., 2011. – 364 с.
51. Сумське вище артилерійське командне двічі Червонопрапорне училище імені М.Ф. Фрунзе. Іст. нарис / Ред. Т.М. Хвостенко. – Суми, 1993. – 84 с.
52. Українська радянська енциклопедія: В 12-ти томах. – Т. 8 / Редкол.: М.П. Бажан (гол. ред. кол.) – К.: Гол. ред. Укр. рад. енци., 1982. – 527 с.
53. Українська РСР у Великій Вітчизняній війні Радянського Союзу. 1941-1945 рр.: В. 3-х т. – К.: Вид-во політ. літ-ри Укр., 1967-1969.
54. Хмелева С. Нет на свете такой силы, которая могла бы одолеть силу Духа / С. Хмелев., В. Рябцев // Киевский вестник. – 2005. – 7 апреля.
55. Чудов И.С. Дважды Герой Советского Союза Василий Степанович Петров / И.С. Чудов. – М.: Цент. музей Сов. Арм., 1960. – 12 с.
56. Шурхало Д. Міфи Другої світової війни / Д. Шурхало. – Львів: ПАІС, 2011. – 140 с.
57. Штеменко С.М. Генеральный штаб в годы войны / С. Штеменко. – М.: Воениздат, 1968. – 416 с.

V.P.RUGAL

CAREER AND LIFE OF V.S. PETROV – TWICE HERO OF THE SOVIET UNION (HISTORIOGRAPHER ASPECT)

It is done the analysis of literary sources of information where life and activity of Vasyl Stepanovych Petrov are written. This gifted military figure, twice Hero of the Soviet Union was born in Dmytrivka village of Zaporizhsky region and went a thorny path of life.

Key words: *military figure, artilleryman, Hero of the Soviet Union, the Great Patriotic War, the Soviet Union (the USSR), Vasyl Petrov.*

В.П.РУГАЛЬ

ЖИЗНЬ И ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДВАЖДЫ ГЕРОЯ СОВЕТСКОГО СОЮЗА В.С.ПЕТРОВА: ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Осуществлен анализ литературных источников, в которых освещается жизнь и деятельность талантливого военного деятеля, который прошел тяжёлый путь Великой Отечественной войны, во время которой потерял обе руки, и не сдался, продолжил службу до последней минуты жизни Василия Степановича Петрова.

Ключевые слова: *военный деятель, артиллерист, Герой Советского Союза, Великая Отечественная война, Василий Степанович Петров.*